

VDU Akademijos Ugnės Karvelis gimnazija Ežerėlio skyrius
Mokinė Medeina Šeškevičiūtė, IV gEs klasė
Mokytoja Ligita Adomavičienė

Ar visada išsilavinęs žmogus laimingas?

Kas yra išsilavinęs žmogus? Ar tai asmuo, kuris gauna puikius įvertinimus pagal nustatytas visuomenės normas ir taisykles? O gal tai paprastas mokslo duonos neragavęs žilagalvis kaimo senolis, visko daug matęs, patyręs ir gebantis patarti kitiems? Manau, kad abu teiginiai gali būti teisingi, nes kadaise garsus senovės graikų filosofas Aristotelis yra pasakęs: „Išsilavinęs žmogus yra tas, kuris išmoko mokytis ir keistis.” Protinga asmenybė visada norės žinoti daugiau, nei žino, sugebės pripažinti savo padarytas klaidas ir jas ištaisyti. Dauguma pasakytų, kad išprusę platonai ir sokratai eina rožėmis klotu gyvenimo keliu. Bet ar asmenybė, suprantanti daugiau negu aplinkiniai, visada gali džiaugtis laimingu gyvenimu? Galbūt kartais išsilavinimas yra žmogaus kančių ir asmenybės griūties priežastis?

Protingo žmogaus siela - nepasotinama, visada trokštanti žinių ir naujų potyrių. Juk ir žymus Antikos filosofas, išminčius Sokratas yra pripažinęs: „Žinau, kad nieko nežinau.” Išsilavinusiai asmenybei neužtenka don kichotiškai jodinėti tomis pačiomis pievomis ir kovoti su tais pačiais vėjo malūnais. Tokį norą galima palyginti su visiems, protingiems ir neišmanėliams, suprantamu pavyzdžiu, t.y. gardžiu desertu: vieną kartą paragavęs, negali sustoti. Minėdama šį posakį prisimenu garsųjį Faustą, kuriam pažinimo niekada nebuvo gana, asmenybę, kuri netilpo savo žmogiškajame pavidale ir siekė dieviškojo tobulumo. Kartais toks nesusivaldymas gali nutiesti raudoną kilimą mūsų gyvenimo viršukalnių link arba pasmerkti žmogaus sielą kančiai, priverčiant tik svajoti apie tai, ko neįmanoma pasiekti. Išsilavinusių Senovės Graikijos filosofų, iškilių Viduramžių mąstytojų bei kitų laikmečių protingų žmonių gretas papildė ir lietuvių literatūros herojai. Vienas iš jų - Liudas Vasaris, vaizduojamas garsaus XX a. lietuvių rašytojo Vinco Mykolaičio - Putino psichologiniame - intelektualiniame romane „Altorių šešėly”. Pagrindinis kūrinio veikėjas Liudas – kūrybingos ir laisvos sielos žmogus, nusprendęs tapti kunigu. Būdamas vos septyniolikmetis vaikiną iš draugų būrio išsiskyrė savo gebėjimais kurti poeziją, nepasotinamu noru pažinti pasaulį, troško tapti naudingą visuomenei nariu. Deja, pasirinktos profesijos dogmos ribojė šio žingeidais žmogaus siekius. Jaunuolis, negalėdamas pasisemti įkvėpimo vien iš krikščioniškųjų dorybių ir gamtos grožio, bet taip pat nedrįsdamas nuvilti artimųjų ir palikti kunigų luomą, išgyveno kankinančią širdies ir proto kovą, asmenybės dualizmą. Šis laisvės apribojimas darė Liudo Vasario gyvenimą monotonišką ir beprasmį, o jo - išsilavinusio žmogaus - būdas ilgą laiką neturėjo jokio kito pasirinkimo, kaip tik slėptis po nuolankaus prisitaikėlio kauke. Garsaus romano puslapiai atspindi ir šiomis dienomis vyraujančią problemą. Apribotos, laisvės pažinti, patirti neturinčios asmenybės neretai tampa sizifais, turinčiais visą

savo gyvenimą stumti sunkų akmenį į niekada nepasiekiamą viršūnę. Taigi, mano nuomone, išsilavinęs žmogus negali gyventi varžomas kažkokių dogmų, be galimybės laisvai rinktis savo kelią. Tokio tipo asmens prisitaikymas prie likusios visuomenės dalies - vienas iš sunkiausių gyvenimo iššūkių, kuris, deja, gana dažnai individą veda destruktijos link.

Drįsčiau sakyti, kad vis tik didžiausia išsilavinusių žmonių problema - suvokimas. Suprantantis ir daugiau išmanantis, galima sakyti, „kenkia“ ne tik tiems, kurie nori juo manipuliuoti, bet ir sau pačiam. Juk aiškiai suvokti, kad srovė tave neša į bedugnę yra daug šturpiu negu kristi į ją nieko neįtariant, plaukiant pasroviui ir besigrožint dailiais upės krantais. Neišmanėlių pasaulis dažnai apsiriboja tik jų pačių sukurta gyvenimo iliuzija, nes žinoti daugiau jiems nebūtina ir visai nereikalinga. Jų gyvenimą puikiai atspindi išeivio Antano Škėmos žodžiai: „Palaiminti idiotai, nes jie yra laimingiausieji žmonės žemėje.“ Jeigu likimas būtų žinomas iš anksto, tokio kvailio vietoje būti tikriausiai nebūtų atsisakęs ir garsus XX a. lietuvių rašytojas Balys Sruoga. Dėl savo išsilavinimo ir gebėjimo ugdyti savo studentų kritinį mąstymą jis Antrojo pasaulinio karo metais drauge su kitais Lietuvos švietuliais buvo ištremtas į taip vadinamą „Dievų mišką“. Gaila, bet tikrų Dievų šis inteligentas ten nerado. Štuthofio koncentracijos stovykloje karaliavo vienas vienintelis Dievas - Liuciferis. Būdamas tikras intelektualas, sąmojingas ir plačios erudicijos žmogus, Balys Sruoga negalėjo suvokti šios įstaigos absurdiškumo, sunkiai įstengė nieko nemąstydamas daryti tai, kas liepta, prisitaikyti prie tokių protu nesuvokiamų gyvenimo pokyčių. Negailestingoje darbo stovykloje profesoriaus išprusimas lėmė tai, jog jis patyrė ne tik nesibaigiančias fizines kančias, bet ir vilko sunkią psichologinę naštą, kurią ant pečių užkraudavo barbariškas esesininkų elgesys, kasdien akyse nykstančių žmonių vaizdai, dievais apsimitančių nacių vadų žiaurumas. Norintys išvengti tokios ramiai gyventi neduodančios naštos, turėtų arba nesuprasti arba bent apsimesti, kad nesupranta, kas vyksta aplink. Juk ir vokiečių rašytojas J. V. Gėtė yra pasakęs: „Supratimas yra patirties išdava.“ Tie, kurie vis dėlto nesibaido suvokimo kainos, neretai yra pasmerkti gyventi tikrovėje nusiėmę rožinius akinius. O tie, kurie negali gyventi tokiomis sąlygomis, į Hamleto klausimą atsako: „Nebūti...“

Išsilavinusio žmogaus gyvenimas lyg kinų filosofijoje minimas in ir jang principas- tai du priešingi, bet vienas kitą papildantys pradai, kurie vienas be kito negalėtų egzistuoti. Todėl ir klausimas, ar išsilavinęs žmogus visada laimingas, neturi vienareikšmio atsakymo. Be abejo, kad daug išsilavinusių žmonių pasakytų, jog kadaise įgyta patirtis ir žinios jų gyvenimą nulėmė būti laimingą. Bet kita dalis, deja, šį teiginį paneigtų, nes jų išskirtinis gebėjimas suprasti ir suvokti daugiau bei giliau yra nelaimingo gyvenimo pasekmė. Taigi ar išsilavinimas asmenybę pakels ant fortūnos sparnų, ar juos palauš ir nunes žemyn, priklauso ne tik nuo paties individo, bet ir nuo aplinkos.

